

COM HEM ARRIBAT ALLÀ DES D'AQUÍ?

21.02–10.05.2020

MARTHA ROSLEER

MARTHA ROSLER. COM HEM ARRIBAT ALLÀ DES D'AQUÍ?

Imma Prieto

El títol de l'exposició ens obliga a aturar-nos. Un interrogant plural que va més enllà d'un lloc i d'un temps. Simultàniament, ens introdueix en una reflexió terriblement concreta: un aquí i ara, geopolític i històric, permanent. La paradoxa es presenta com l'única manera de plantejar la necessitat de tornar, de nou, a la història. El treball de Martha Rosler (Nova York), una de les artistes més influents dels últims seixanta anys, s'inscriu en una línia d'investigació i d'anàlisi entorn de les societats contemporànies. La seva pràctica es construeix a partir d'una multiplicitat de llenguatges artístics, com ara la fotografia, el fotomuntatge, la *performance* o el vídeo, i diferents maneres d'activar el teixit social a través de l'escriptura o la docència. Des del començament dels anys setanta ha produït una obra d'una gran importància en camps diversos, a través de l'àmbit cultural, però enfocada a la sociologia o a la teoria política. Ha contribuït a redefinir les categories de l'art, sobretot, a partir de pensar-ne les funcions i els vincles amb l'economia i el mercat. Rosler ha escrit:

«El món de l'art, després de la dècada de 1960, entrà en aquesta economia globalitzada, i els artistes sovint són treballadors itinerants que segueixen les institucions flotants i les demandes del capital. Quan ens queixam del malson del món de l'art impulsat pel mercat i els seus camins cada vegada més institucionalitzats i rígids cap a l'èxit, hem de recordar que sovint hi participam, com també en la seva

Martha Rosler, *Backyard Economy I-II*, 1974 (fotograma del vídeo). Vídeo, monocanal, color, sense so, durada: 3' 26". Col·lecció MACBA. Dipòsit Ajuntament de Barcelona.

recerca alienant d'un avantatge competitiu, sense pensar en com ressona en tots els nivells. És l'hora de dir: no més senyor *bonic*.»¹

Fou pionera en l'ús del vídeo com a eina d'anàlisi social i política i apostà per la utilització dels mateixos codis de comunicació que els mitjans audiovisuals implementaven i, al seu torn, subvertí l'ordre del discurs: introduí un nou relat amb la finalitat d'interrompre una identificació conservadora amb els continguts (la que se'ns introdueix de manera subliminal).

De manera simbòlica, s'incideix en la semiòtica quotidiana que alberga l'espai domèstic. Lloc de reflexió, però, també, d'acció i de transformació. En aquesta ocasió, a partir de les *performances* i els vídeos, ens apropa a una ruptura de mites, tot i que també de ritus, i reivindica la necessitat de deconstruir l'espai que la societat i la família han imposat a la dona.

El seu treball planteja diverses metodologies que assenyalen la construcció de narratives. En alguns treballs en vídeo, sobretot en l'etapa inicial, ella mateixa porta a terme l'acció o *performance*, en què la cinta és un mer document testimonial, com succeeix a *Semiotics of the Kitchen* (1975), en la qual, amb grans dosis d'humor i d'ironia, adopta una mena de paròdia televisiva entorn d'un programa culinari. L'artista duu a terme una imitació d'una popular xef i presentadora americana. Mitjançant un pla fix, va il·lustrant diversos utensilis de cuina que defineix substituint el lèxic habitual, així es comunica amb l'espectador a partir d'una intensitat emocional que ens apropa a la ràbia i a la frustració. A *A Budding Gourmet* (1974), en canvi, realitza una mena de *collage*

1. ROSLER, Martha. *La dominación y lo cotidiano. Ensayos y guiones*. Bilbao: Consonni, 2019, p. 271.

audiovisual, és a dir, el muntatge entès com a constructor de noves realitats, creat a partir de diverses imatges relacionades amb la gastronomia o els viatges. El relat audiovisual explora la relació entre gastronomia, imposició de classe i producció de gènere. El text procedeix d'una de les novel·les en postals de Rosler realitzada el mateix any. L'artista planteja l'alta cuina com a element de refinament cultural, d'ascens social, sense obviar l'al·lusió a l'exotisme d'altres cultures. D'alguna manera, la contradicció subjacent és associar la cuina domèstica i quotidiana a la dona (àmbit privat) i la dels grans xefs (àmbit públic) als homes.

Filmat en un llenguatge associat a la pel·lícula familiar *Backyard Economy I i II*, com el títol indica, ens condueix al pati posterior d'una casa en què una dona fa la bugada, talla la gespa, entre altres tasques. Això fa que ens plantejem l'economia familiar en relació amb la redistribució de les necessitats domèstiques. De nou som interrogats sobre l'activitat productiva, no només pel que fa a la qüestió monetària sinó també pel que fa a allò que pot donar peu a gaudir del temps de lleure.

Un dels trets més significatius del seu treball és la capacitat d'utilitzar els mateixos mecanismes que caracteritzen l'objecte que critica mitjançant l'ús de la ironia. Rosler subverteix les metodologies de comunicació amb la introducció d'un nou discurs, tant oral com visual. El seu compromís polític i la seva mirada feminista donen peu a una sèrie de reivindicacions que continuen essent una exigència de primer ordre en la nostra contemporaneïtat. A partir de l'anàlisi d'alguns dels seus vídeos del final de la dècada dels setanta i començament dels vuitanta, *Losing: A Conversation with the Parents* (1977), *Vital Statistics of a Citizen, Simply Obtained* (1977) o *Vogue* (1982), l'artista torna a endinsar-se en el seu temps i posa en evidència alguns trets sociològics que en l'actualitat

són patologies. Sense deixar de mirar cap al format televisiu o els continguts pensats per a les dones (*reality shows*, revistes, telenovelles...), Rosler introdueix, amb la subtilesa que la caracteritza, temàtiques com l'anorèxia o l'antropometria (eina de discriminació racial i sexual), va més enllà de la mera crítica a la televisió o a la publicitat, i introdueix temes com ara pensar l'alimentació com a arma política, la fam, el racisme i, de nou, la cosificació del cos de la dona:

«La televisió, per exemple, és en el format més familiar, un dels principals conductes d'ideologia, tant a través dels seus programes com de la publicitat. Una de les formes bàsiques de la cultura de masses, que abasta tant la televisió com el cinema, és la narració. La narració pot ser una forma íntima i manejable de discurs, si bé, per la seva pròpia naturalesa, pel que té de suggeriment de la subjectivitat i de l'experiència viscuda, també representa un perill.»²

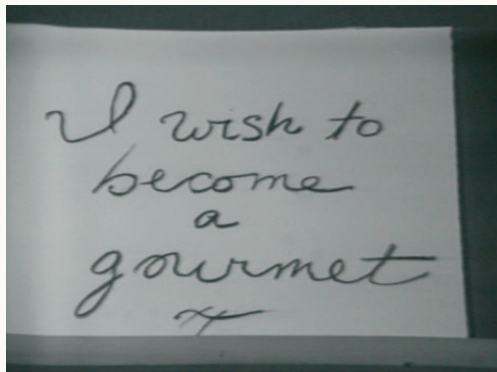
Així mateix, Rosler ha estat present en molts dels conflictes sobre els quals reflexiona, fet que li ha permès observar-los de prop i retornar-nos imatges testimonials de realitats diverses, des de l'Havana a Nova York, passant per Ciutat de Mèxic o Barcelona, ciutats i contextos que es presenten en moments de canvi i de transició. El seu treball permet analitzar cada context sociopolític a partir de condicionants geolocalitzats que, al seu torn, ens condueixen a una reflexió de la qual s'extreuen metodologies i estratègies globals, engendrades al si d'una societat neoliberal i patriarcal. Com indica el títol de l'exposició,

2. Declaracions de Martha Rosler a: BUCHLOCH, Benjamin: *Posiciones en el mundo real*, «Una conversación con Martha Rosler». Barcelona: MACBA, 1999.

Martha Rosler, *Semiotics of the Kitchen*, 1975 (fotograma del vídeo). Vídeo, monocal, blanc i negre, so. Durada: 6' 21". Col·lecció MACBA. Fundació MACBA. Obra adquirida gràcies a Família Rumeu.

Martha Rosler, *Vital Statistics of a Citizen, Simply Obtained*, 1977 (fotograma del vídeo). Vídeo, monocal, color, so, durada: 39' 20". Col·lecció MACBA. Dipòsit Ajuntament de Barcelona.

Martha Rosler, *A Budding Gourmet*, 1974 (fotograma del vídeo). Vídeo, monocal, blanc i negre, so, durada: 17' 45". Col·lecció MACBA. Dipòsit Ajuntament de Barcelona.

Martha Rosler, *Martha Rosler Reads "Vogue" for Paper Tiger Television*, 1982 (fotograma del vídeo). Vídeo, monocal, color, so, durada: 25' 45". Col·lecció MACBA. Dipòsit Ajuntament de Barcelona.

Martha Rosler, *Prototype (God Bless America)*, 2006 (fotograma del vídeo). Vídeo, monocal, color, so. Durada: 3' 52". Col·lecció MACBA. Dipòsit Ajuntament de Barcelona.

Martha Rosler, *Workshop (de «Cuba», January, 1981)*, 1981. C-print digital, 27,9 × 41,3 cm.

Martha Rosler, *Votarem! Barcelona 1 October 2017*, 2020
(fotograma del vídeo). Vídeo, monocanal, color, so, durada: 10'.

s'incideix en la necessitat de prendre consciència del nostre present a partir de la suma d'esdeveniments que construeixen el passat, l'única manera d'entendre d'on venim. Ens planteja un interrogant al voltant del temps i del lloc. Les seves obres es presenten com a testimonis d'aquest passat que, en molts aspectes, encara ens acompanya. Al seu torn, «Com hem arribat allà des d'aquí?» incideix doblement en aquesta multiplicitat de significats que contenen els seus treballs. Martha Rosler realitza un gir espai temporal i ens planteja com és possible canviar de geografia i d'època, i, en canvi, seguir generant imatges que sembla que formen part d'una mateixa localització, passat o present continu?

«Estava molt interessada en la idea de l'estar present, compartint el mateix espai físic que la teva audiència, i en com això destrossava el paradigma de la modernitat.»³

Martha Rosler porta a terme una translació radical i irromp en l'esfera pública a partir de la multiplicitat de codis a què estam sotmesos. Així, connecta la vida que ens venen amb la conducció de la guerra a l'estranger (en relació amb els EUA i Occident), quelcom que es fa palès a través dels seus fotomuntatges i vídeos. Reflexiona sobre els cànons que cosifiquen la dona, però també sap assenyalar la mirada occidental carregada de prejudicis sobre els cossos i les realitats d'altres latituds. Ens submergim en múltiples contextos i ens apropa a un cúmul de desigualtats i d'incongruències que permeten que activem la nostra capacitat crítica per poder establir un nou horitzó des del qual pensar les societats del futur. L'objectiu és, sempre, poder assenyalar sense complexos els enemics de

3. Ibídem, p. 54.

la democràcia i abordar així els principals problemes que afecten el bé comú.

«Aconsegueix plantejar les preguntes. Però crec que per a mi seria contraproductiu si també generàs la resposta. Jo puc tenir una resposta, però al món hi ha moltes més coses a més de mi. Com que molt probablement la resposta que generis serà millor que la meva resposta, per què hauria de dir-te quina és la meva resposta?»⁴

Moltes de les seves fotografies esdevenen el testimoni directe d'un lloc i d'una època. La seva mirada permet parlar de la fotografia com a relatora de realitats i mostrar la vida que es col·la rere l'objectiu de la càmera: dones que observen aparadors, objectes o el seu propi reflex?; estructures arquitectòniques que projecten idees, doctrina o pensament?; cossos, al cap i a la fi, que ens retornen un halo de temps passats amb què ens podem identificar, sobretot, si pensam en el que va ser i el que hagués pogut ser. O, en altres paraules, corporalitats que esperen la utopia que mai no arribà. Amb l'agudesia que la caracteritza, accentua el bloqueig i el retrocés en què es troben les societats contemporànies. Una de les fórmules magistrals que sol emprar rau en la seva manera peculiar de suggerir dubtes, de plantejar interrogants davant imatges que, en alguns casos, hem vist moltíssimes vegades. Pensar en les fotografies que va fer el 1981 a l'Havana, el vídeo *Prototype: God Bless America!* (2006) o el projecte *Votarem! Barcelona, 1 Octubre* (2020), és obrir-nos a la història dels segles XX i XXI, a l'abisme de la manca d'una ideologia present que sigui integral, que pensi en el conjunt de les persones que configuren les societats contemporànies, en

4. *Ibidem*, p. 55.

els seus drets i les seves necessitats reals. No és mirar, és veure. No és sentir-hi, és escoltar, no és repetir, és pensar i, sempre, és millor fer-ho junts. Crítica amb el capitalisme, el comunisme i el neoliberalisme, recupera l'esperit de lluita per puntualitzar el perill que s'amaga rere l'eufòria d'una terra promesa. Potser necessitem tornar una vegada i una altra a les veus feministes. Martha Rosler ressalta i permet llegir entre línies que cap d'aquests moviments pensà en tota la comunitat. Entendre el feminisme com a solució integral, el feminisme (si no, no serà) assumeix una lluita de classes, racial, mediambiental i, evidentment, de gènere.

La seva càmera, com una manera d'estar a l'aguait, retrata aquests signes que mostren l'energia del carrer i ens retorna espais que parlen des del silenci. Les seves pauses iconogràfiques són veu i significat. Així, ens ofereix també un relat possible, que potser encara s'ha d'escriure, sobre la història recent. El motor de canvi, com sempre ha estat, rau i és en la ciutadania. Ella es limita a interpel·lar-nos, que no és poca cosa. Assenyala les fissures del sistema, sens dubte. Provoca desafectes. Però simultàniament ens permet endinsar-nos en el present que ocupam i no habitam. No només és estar, és ser. Som? Som tot el que hem cridat i reivindicat? Si després de la *Primavera àrab*, del 15-M o dels múltiples moviments feministes, com el *MeToo*, s'han obert noves sendes d'esperança, s'ha demostrat també que l'enemic íntim de la democràcia corr imparabile per esvair i desactivar. Per aquest motiu, s'ha de repetir que no tot és creure, és pensar i, sobretot, actuar. La desconfiança envers els aparells del sistema polític i econòmic ens farà lliures o, almenys, ens permetrà saber què necessitam per ser-ho. S'ha d'assumir la possibilitat d'error, perquè de l'error (o dels errors) se n'ha d'aprendre, però cal que desitgem que siguin errors comesos per primera vegada, de manera

individual i col·lectiva, mentre continuam construint la possibilitat de traçar un futur que respecti i asseguri el bé de tots els ciutadans:

«No totes les plàntules ni totes les plantes sobreviuen, però és per això que continua essent necessari plantar tantes llavors com sigui possible.»⁵

5. ROSLER, Martha. *Culture Class*. Berlín: Sternberg Press: e-flux journal, 2013, p. 252. «Not every seedling nor every plant survives, but that is why it remains necessary to plant as many seeds as possible.» (Trad. de l'autora).

Com bem arribat allà des d'aquí?

Martha Rosler

Del 21 de febrer al 10 de maig
de 2020

Organització

Es Baluard Museu d'Art
Contemporani de Palma

Direcció

Imma Prieto

Comissariat

Imma Prieto

Coordinació

Catalina Joy

Registre

Soad Houman

Rosa Espinosa

Muntatge

Xicarandana

AICO Servicios Audiovisuales

Es Baluard Museu

Impresrapit

Transport

Ordax

Assegurances

Correduría MARCH R.S.

Disseny gràfic

Hermanos Berenguer

Textos

Imma Prieto

Traduccions

Àngels Álvarez

Anna Gimein

Nicola Walters

Impressió

Amadip Esment

Agraïments:

Martha Rosler

David Birkin

Ferran Barenblit

Antònia Maria Perelló

Nicla Calegari

Alberto Fiore

Eloisa Travaglini

MACBA-Museu d'Art

Contemporani de Barcelona

Galeria Raffaella Cortese,

Milà Mitchell-Innes & Nash

Aico Servicios Audiovisuales

HM Hoteles

© de la present edició, Fundació

Es Baluard Museu d'Art Modern

i Contemporani de Palma, 2020

© dels textos, els autors

© de les obres, Martha Rosler, 2020

DLPM 163 - 2020

#MARTHAROSLERESBALUARD
@ESBALUARDMUSEU

WWW.ESBALUARD.ORG

ESBALUARD
MUSEU D'ART
CONTEMPORANI
DE PALMA

PLAÇA PORTA SANTA CATALINA, 10.
07012 PALMA
T. (+34) 971 908 200

HORARI: DE DIMARTS A DISSABTE DE 10 A 20 H,
DIUMENGE DE 10 A 15 H